

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

De Fideicommissis, Primogenitvris, Et Majoratibvs

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. CXXIII. Hortana bonorum. An quandò substitutio pupillaris tacita contenta sub compendiosa facta filio pupillo universaliter instituti habeat vim omninò directæ, ita ut excludat matrem à ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74060](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74060)

deis. 367. num. 1. & admittitur in allegatis decisionibus 22. & 63 post Merlin de legit. utrobique nu. 6. apud quos ceteri habentur.

Omnes istæ auctoritates derivant à dicta originali traditione *Imola in dicto cap. Raynutius num. 183. in fin. qui movetur ex contraria decisione tex. in dicto c. si pater*, super qua tamen ipsum equivocasse mihi videbatur, quoniam quidquid sit de ratione piæ causæ ibidem substitutæ, cujus favore ac speciali privilegio non datur hæc distinctio verborum resultans à subtilitatibus juris civilis, quibus non subjacet pia causa, sola naturali veritate contenta, ut bene *Abb. conf. 32. num. 2. cum sequen. par. 2. Tirp. quell. de privil. piæ causæ 44. & habetur supra disc. 108. & 109.* (Licet istam non esse illius textus rationem dicat *Rota apud Mantica. dicta deis. 367. num. 9.*) casus illius decisionis est, quod alio filio impuberi hæredi instituto in universum prædefuncto, jam successerat filia quamvis originariè in certa re instituta, ita ut penes eam universa hæreditas consolidata esset, proindeque non amplius hæres in re certa censenda veniret, loco legatarii habenda, sed erat hæres universalis, quod optimè advertit *glos. ibidem verbo, Eidem filio in fine*, ita ut verè text. non decidat casum controversiæ, neque opinioni *Barr.* adferretur, ideoque nullum habere videatur fundamentum solutio *Imola*, eatenus recepta, quatenus urgeat ratio evitandi jurium contradictionem seu correctionem, quæ verè nulla concurrat.

Et licet in eodem text. versic. *Premissa namque*, insinuari videatur, etiam substitutionem de filio ad filium ceteri debere directam; attamen id incidenter profertur, non autem ad controversiæ decisionem in eo puncto non residentem; acetiam quia cum Papa id asserere videatur ex ratione convenientiæ personarum; hinc proinde id rectè recipiendum veniret in eo casu, quia ibi erant ambo ex liberis testatoris, ut advertit *glos. eodem verbo, eidem filio*, cum tunc verisimilis testatoris voluntas accedere dicatur favore filii superstitis, verisimiliter magis dilecti, quam quicumque filii morientis hæres.

Vnde si casus esset integer, atque versaremur in temporibus, quibus dicti nostri majores fortunam habuerunt præoccupandi locum, forsan improbabile non esset hunc *Imola* intellectum utpotè in minùs vero præsupposito fundatum refellere; verum quia omnes illum receperunt, ita ut non de facili habeatur qui contrarium firmet; hinc proinde temerarium dicebam in foro velle contrarium sustinere, ac propterea consului concordiam, quæ controversiæ finem dedit.

HORTANA BONORVM

PRO

ARTEMISIA MANCINELLA

CUM

SOCIETATE CONFALONIS
LOCI CANAPINÆ.

Casus disputatus coram A.C. & resolutus
pro Artemisia.

An quando substitutio pupillaris tacita

contenta sub compendiosa substitutio pupillo univèrsaliter instituta habeat vim omninò directæ, etiam excludat matrem à legitima, vel potius censenda sit omni temporis deicommissaria.

S Y M M A R I U M

- 1 **F**acti series.
- 2 **P**upillaris expressa excludit matrem à legitima, & quod etiam tacita contenta sub compendiosa.
- 3 **D**e dicta questione, an tacita contenta sub compendiosa excludat matrem, & datur regula decisionis questionis.
- 4 **V**bi adest expressa vel conjecturalis voluntas testatoris, tunc etiam facta mentione pupillaris tacite non excluditur.
- 5 **E**x quibus desumatur voluntas non faciendi pupillarem.
- 6 **F**avor piæ causæ, an in hoc operetur.
- 7 **Q**uid in hoc operetur transitus matris ad fundum, & qualitas favorabilis substituti.

D I S C. CXXIII

Testator duos habens filios unum ad primam, alterum in pupillari substituto, secundum, istos hæredes instituit cum recipere eos, data facultate adulto administrandi, ut in eis alienandi, pro ut sibi visum esset, in casu mortis secundi filii, qui Laurentius nuncupavit, quæ filius, nulla facta mentione pupillaris tacite (per verba præcisa) in bonis hereditariis quæ venissent, & non aliis substituit piæ causæ, & defunctis autem, primò dicto filio ab intestato, deinde verò altero in eadem pupillari, superstiti Artemisiam secundam uxorem respectivè, quæ tanquam filii hæres omnia hæreditaria possidebat, contra istam dictionem, & substitutionem jam purificatam, iudiciali substitutione instituit eorum A.C.

Ex parte Artemisiam res conventa non interpretabatur dictæ immisionis competentia ad rem remanentia post factas detractiones, quæ præstant, legitima scilicet ex utriusque filii parte (cum ultimus erat primi hæres,) necnon creditum maternarum dicti alterius filii primogeniti, ac prælegatum scilicet 500, huic etiam substituto sub expressa dispositione non impurandi, et verò autem scribentes pro Societate adierunt, tendebant pupillarem contentam sub compendiosa, capere omnia utpotè continentem testamentum etiam ipsius pupilli, ideoque excludere matrem à legitima juxta text. cum ibi notat in cap. si pater de testamentis in sexto; & in specie pupillaris tacite contentæ sub compendiosa hanc operationem facere contra matrem, præsertim favore causæ piæ, quæ dabatur specialis decisio coram Mantica de verborum & latius deis. 120. par. 7. reser. cum ibi allegatur etiam deducebantur ea, quæ pro ratione dabantur habentur apud Carill. deis. 187. in principio, & decisio haberetur etiam repetita deis. 139. post l. de legitim. nimirum se diffundendo circa verborum, quibus testator, scilicet pro

Notarius usus erat, an scilicet essent directa vel communia, & quomodo ista interpretari deberent juxta ea quæ habentur congesta per *Fusar. quest. 242.* ubi cæter.

Scribens pro matre dicebam, quod quidquid sit de questione, An & quando compendiosa concepta per verba communia, existente matre in medio, continere dicatur, necne directam pupillarem eam excludentem à legitima, de qua *Fusar. ubi supra*, & *Cyriac. contr. 2. q. ubi nu. 28.* habetur quod licet sit iudici in utramque partem inclinare; veritas tamen decisionis pendere videtur à verisimili voluntate disponentis, ita ut questio dicatur potius facti & applicationis quam juris.

Adhuc tamen observabam satis prodesse, cuiusnam ex magis communi ac recepta opinione astrictæ regulæ, ad effectum ponderandi vim, ac efficaciam conjecturatum, quoniam ubi istæ fomentum habent regulæ, tunc quamvis essent minores, ac leviores sufficiunt; E converso autem ubi habent regulam resistentem, tunc fortiores, ac majores desiderandi veniunt, ut generaliter in materia conjecturali sapimus, deductum habetur in *precedentibus*, ideoque fastidiosa superfluitas esset id repetere; Dereliquo enim mera leguleitas videtur in sola formula seu cortice verborum immorari, cum id frequenter citrà voluntatem testatoris contingat à casu, quod Notarius vel alter scriptor testamenti, una vel altera verborum specie utatur, ignarus quid importent; ubi enim habemus testatoris voluntatem etiam præsumptam & conjecturalem, quod ad bona propria substitutionem restringere voluerit, non curantur verba, ut plene advertitur apud *Carill. dicta dec. 183. num. 10.*

Quod est adeo verum, ut etiam si expressa pupillaris ordinata sit, seu facta mentione talis ætatis, versemur in casu quod indubitatè illa contenta sub compendiosa talem vim haberet, adhuc tamen si testatoris voluntas contrarium suadet, ista est attendenda, ut plene firmatur in *Ravennaten. legitima. Junij 1666. coram Otalora*, in cuius casu quamvis ageretur de pupillari expressa, quia tamen testator pupilli matri, ejus respectivè uxori, reliquerat legitimam, deciditur ita declaratam esse testatoris voluntatem non ordinandi talem substitutionem, quæ matrem à legitima excluderet, ut de hac *decisione Ravennaten.* eam ita explicando habetur actum in *Romana fideicommissi & legitima de Rosis sub tit. de det. actionibus.*

In hac verò facti specie, clata videbatur testatoris voluntas ordinandi substitutionem in ejus tantum bonis, non autem in illis pupilli; Tum ex illis verbis supra registratis in *bonis hereditariis, quæ reperebantur, & non aliis, &c.* ex quibus liquefaciente facultate alienandi data filio adulto, voluisse ita solum disponere de suis bonis hereditariis quæ remanerent, ut in fortioribus terminis verborum in omnibus eius bonis, quæ in prima institutione adjecta sint, habetur apud *Carill. dicta decif. 183. num. 11.* ubi cæteri; Tum etiam ob inæqualem conditionem duorum heredum institutionum, quibus reciproca per compendiosam facta est; cum enim respectu adulti verificabilis non esset substitutio pupillaris, idcirco ad æqualitatem servandam dicendum est, neque respectu pupilli ad esse pupillarem ex plene deductis per *Fusar. quest. 257. num. 12.*

Favor piæ causæ non fuit habitus in consideratione in *d. dec. 183. Carill. n. 17. & sequen. ex Honded. Peregr. Fusar. & aliis ibidem allegatis*, quasi quod major esset favor matris in successione filiorum

quam piæ causæ; Verùm circa hoc, reflectendo ad veritatem, observabam distinguendum esse, an qualitas hujusmodi substitutionis directæ, vel respectivè fideicommissaria, resultaret à disponentis voluntate, vel potius à juris civilis subtilitate ex natura seu qualitate verborum; Primo enim casu favor piæ causæ in nulla consideratione habendus est, sive agatur de matre, sive de quocumque alio successore, quoniam ut habetur *supra disc. 108. & 109. & alibi*, ac etiam habetur pluries *sub tit. de testam.* talis favor non supplet ea, quæ sunt voluntatis, secus autem in secundo, ex eadem ratione ob quam idem favor supplet omnes defectus solemnitatis, quod scilicet piæ causæ regulatur secundum jus naturæ, ac spectata testatoris voluntate naturali & de facto, ideoque non subjacet subtilitatibus juris positivi ac formalitatibus verborum; ideoque ubi testatoris voluntate magis assistente, pro directæ, quam pro fideicommissaria, obstaret in contrarium qualitas verborum, quia nempe essent obliqua, tunc favor piæ causæ esset considerabilis, idemque si conjecturæ voluntatis urgerent hinc inde, ita ut ambiguum esset, quibus conjecturis magis iudex deferre deberet, tunc enim considerabilis est qualitas substituti, & e converso qualitas matris pupilli ab intestato decedentis, ad effectum videndi, quis favor seu verisimilis dilectio præponderet, atque ad hunc effectum satis operativa videtur circumstantia ponderata apud *Mantic. d. decif. 367. & d. dec. 120. par. 7. rec. cum ibi allegatis*, super transitu ejusdem matris ad secunda vota, non quod ista qualitas apta sit immutare qualitatem seu naturam substitutionis, ita ut de fideicommissaria fiat directæ, ut aliqui malè credunt, sed ut sit una ex conjecturis quæ juncta cum aliis inducat voluntatem ordinandi sub compendiosa, potius directam quam obliquam, ita ut favor substituti præponderet favori matris.

Vnde cum in hac facti specie pro fideicommissaria urgerent directæ duæ conjecturæ, ac etiam magis assisteret qualitas verborum, e converso autem nulla urgeret conjectura in contrarium, sed solum constitueretur fundamentum in favore piæ causæ, idcirco reflectendo etiam ad veritatem, juxta & probabilis visa est determinatio pro competentia detractionum, decernendo solum immisionem directæ Societati substitutæ ad formam substitutionis fideicommissariae.

ROMANA HÆREditatis DE GABRIELIBVS.

PRO

JOANNE BALTHASSARE BINAGO.

SYM

HOSPITALI SANCTI SPIRITUS

*Causa disputatus coram iudice ejusdem Hospitalis
incertus est exitus.*

An substitutio compendiosa facta per paganum filio impuberi per verba communia, contineat directam pupillarem, vel potius sit omni tempore fideicommissaria, etiam matre non existente in medio,

Bb 3

quoricos